

zachęta: „Jam jest chleb żywy, który z nieba zstąpił. Kto będzie pożywał tego chleba, żyć będzie na wieki. A chlebem, który ja dam, jest ciało moje, wydane na życie świata” (Jan 6, 51).

Jezus Chrystus, zstępujący na ołtarze podczas Mszy świętej i przebywający wśród nas w Najświętszym Sakramencie, jest ośrodkiem całej liturgii Kościoła katolickiego. Niechaj skupia i jednoczy przy Sobie wszystkie Dzieci swoje, niechaj będzie dla nas społeczną Miłością i Pokojem. W służbie liturgicznej składajmy cześć Królowi, któremu wszystko żyje!

Na tę służbę wszystkich członków Kościoła, Mistycznego Ciała Chrystusowego, błogosławimy Was, w Imię Ojca i Syna i Ducha Świętego.

Dan, w Oktawie Wielkiej Nocy, 2 kwietnia 1964 roku.

Podpisali wszyscy Biskupi Polscy.

LIST DO DUCHOWIENSTWA W ZWIĄZKU Z WEJŚCIEM W ŻYCIE KONSTYTUCJI SOBOROWEJ O LITURGHII ŚWIĘTEJ

Czcigodni i Drodzy Bracia Kapłani!

W pierwszą niedzielę Wielkiego Postu, 16 lutego bieżącego roku, weszła w życie konstytucja o liturgii świętej, uchwalona przez Sobór Powszechny i zatwierdzona przez Ojca Świętego 4 grudnia ubiegłego roku, z wyraźnym zastrzeżeniem, by przed tym terminem nikt nie podejmował wykonywania przepisów konstytucji.

Gdy obecnie ukazało się w „Acta Apostolicae Sedis”, organie urzędowym Stolicy Apostolskiej, a więc mające już autentyczne brzmienie. Motu Proprio Papieża „Sacram Liturgiam”, ogłoszone 25 stycznia bieżącego roku, wydajemy list pasterski do wiernych, oraz zwracamy się i do Was Czcigodni Bracia, z niniejszą odezwą w tej ważnej sprawie.

Opracowanie, uchwalenie i wydanie konstytucji o liturgii świętej jest wydarzeniem w życiu Kościoła o dużym znaczeniu. Kościół podejmuje odnowienie liturgii i jej duszpasterskie dostosowanie do potrzeb życia religijnego naszych czasów, spodziewając się, zupełnie słusznie, jak najlepszych rezultatów z tej reformy soborowej; liturgia bowiem jest najłatwiejszym i najbardziej pewnym środkiem, wiodącym człowieka do jego upodobnienia się do Chrystusa i do zjednoczenia z Bogiem, w liturgii biją bezustannie ożywcze źródła łaski i w niej dokonuje się dzieło zbawienia człowieka.

Nie od razu będą widoczne rezultaty uchwał soborowych, nie od razu też będą urzeczywistnione wszystkie postanowienia konstytucji, tym więcej, że sama konstytucja nie wprowadza jeszcze szczegółowych zmian, daje jedynie ogólne wytyczne, rzadko wkraczające w szczegóły. Będą więc wydawane rozporządzenia wykonawcze przez odpowiednie władze kościelne, do których należy kierowanie dziełem odnowienia liturgii i czuwać nad należyтым rozwojem życia liturgicznego w Kościele.

Tak doniosłe zadania, wytknięte przez Sobór, wymagają od nas wszystkich skupienia sił i podjęcia z całą dobrą wolą wyteźnionej pracy, która zapewniłaby pełne powodzenie podjętej przez Sobór odnowy.

Na Was, Czcigodni Księża, ciąży obowiązek ciągłego pogłębiania swych naukowych wiadomości o liturgii, wyniesionych z seminarium, by szerzej ujmować tę gałąź wiedzy teologicznej, w jej oparciu o dogmatykę, historię i teologię pastoralną, oraz przez to głębiej rozumieć znaczenie obrzędów liturgicznych i samemu żyć życiem liturgicznym, które przekazujemy powierzonym naszej pieczy wiernym.

W ślad za tym idzie obowiązek gorliwej i pilnej pracy naszej kapłańskiej nad tym, byśmy wychowali wiernych do czynnego ich udziału w obrzędach liturgicznych, oraz byśmy ich gruntownie zapoznali z istotnym znaczeniem wszystkich obrzędów, w których wierni biorą u nas zazwyczaj liczny udział, a w szczególności byśmy wyjaśniali im te zmiany, jakie wskutek odnowy soborowej będą obecnie wprowadzone w życie.

W związku z tym musimy przypomnieć, że nie wolno jest kapłanom wprowadzać żadnych zmian w liturgii według własnych pomysłów stosowanych, ani też nie wolno jest niczego w świętych obrzędach opuszczać, te tylko bowiem zmiany objęte są odnową liturgii, które zarządzone są przez właściwych przełożonych kościelnych. Nie należy również brać lekko przepisów rubryk liturgicznych, które nas obowiązują i choć taki, czy inny przepis rubrycystyczny może być zmieniony, dopóki istnieje, jest dla nas święcie obowiązujący.

Nie znaczy to wcale, by życie liturgiczne w parafii miało być postawione na dalszym planie w naszej pracy duszpasterskiej. Ono powinno być żywe, nie pozbawione zdrowej inwencji, zawsze jednak oparte na obowiązujących przepisach i w ramach tych norm utrzymane.

Troszczyć się bardzo mamy, Czcigodni i Drodzy Księża, o czynne, świadome i pobożne uczestnictwo wiernych w obrzędach liturgicznych, o liczny i aktywny udział wiernych we Mszach świętych, o ich częste i powszechne przystępowanie do Komunii świętej, aby, jak mówi konstytucja, „posilali się przy stole Ciała Pańskiego, składali Bogu dzięki, aby ofiarując niepokalaną hostię nie tylko przez ręce kapłana, lecz także razem z nim, uczyli się siebie samych składać w ofierze”.

Duże zadanie mamy również do spełnienia dla rozwoju liturgii w swej działalności kaznodziejskiej. Konstytucja soborowa poleca głosić homilie, oparte na tekstach liturgicznych, oraz prowadzić katechezy liturgiczne. Przewidziane są również, w miarę potrzeby pouczenia podczas czynności liturgicznych, takich szczególnie, które rzadziej się powtarzają i mniej są zrozumiałe dla uczestników obrzędu, jak święcenia kapłańskie, konsekracja kościołów. Byłoby niezmiernie pożądanym, gdybyśmy mogli dostarczyć wiernym drukowanych wydawnictw, zawierających polskie teksty i krótkie wyjaśnienia różnych obrzędów liturgicznych.

W każdej diecezji mają działać: diecezjalna komisja liturgiczna oraz komisja muzyki kościelnej i komisja sztuki kościelnej, które powinny starać się o rozwój i popieranie liturgii, muzyki i śpiewów kościelnych, oraz sztuki sakralnej.

Będą wprowadzone w miarę potrzeby, stopniowo i z umiarem różne zmiany, dotyczące szerszego uwzględnienia języka ojczystego w liturgii, jak również korektury niektórych obrzędów przez przywrócenie im dawnej, starej formy, lub nadanie im nowego, bardziej zrozumiałego brzmienia. To wszystko należy traktować z wielką roztropnością i wiernym wszelkie takie zmiany umiejętnie wyjaśniać, by rozumieli, że zmianie ulega tylko to, co jest z ustanowienia kościelnego, co zaś ma swój początek od Boga, nie jest nigdy zmieniane przez Kościół.

W brewiarzu kapłańskim zająd pewne zmiany, których celem jest dostosowanie modlitw kapłańskich do intensywnej i bardziej różnorodnej dzisiejszej pracy kapłanów. Pewne skrócenie tych modlitw nie powinno pomniejszać naszej pobożności, a z naszej strony niech będzie rekompensowane ćwiczeniami prywatnej pobożności, czytaniem Pisma Świętego, a nade wszystko jeszcze pobożniejszym, z większym skupieniem połączonym, odmawianiem skróconego postanowieniami soborowymi brewiarza i głębszym poznaniem treści liturgicznej odmawianych tekstów brewiarzowych.

Jedną z największych naszych trosk, Drodzy Bracia Kapłani, niech będzie uczestnictwo wiernych w niedzielnych Mszach świętych, oraz pilne staranie o to, by wszyscy parafianie brali udział w Mszach świętych w niedziele i święta. Należy uczynić wszystko, by ten ważny obowiązek nie był przez nikogo zaniedbywany. Niech punktualność w odprawianiu nabożeństw, dobrze głoszone kazania, urozmaicone i zgodne z przepisami liturgicznymi czynne uczestnictwo wiernych, czyste i piękne wnętrza naszych świątyń, dobre śpiewy, nie przedłużanie nabożeństw, pociągają wyznawców Chrystusa do pilnego spełniania tego obowiązku, do nie zaniedbywania go nigdy z własnej winy.

Chcemy w związku z tym jeszcze raz przypomnieć konieczność gorliwego zajęcia się ze strony duchowieństwa śpiewem kościelnym. Należy uczyć wiernych poprawnego śpiewania w kościele podczas nabożeństw. W każdej parafii powinni wierni, biorący udział we Mszy świętej, śpiewać odpowiedzi mszalne na wezwania kapłańskie, powinni również znać spory zasób polskich pieśni religijnych i umieć je śpiewać, by kościół podczas niedzielnych i świątecznych nabożeństw nie był milczący.

Wreszcie chcemy podać Wam, Czcigodni Bracia, treść Motu Proprio „Sacram Liturgiám”, w którym Ojciec Święty określa, jakie części konstytucji soborowej o liturgii wchodzi w życie z dniem 16 lutego bieżącego roku.

1) obowiązują więc przepisy, dotyczące nauczania liturgii w seminariach duchownych, w teologicznych uczelniach zakonnych i na wydziałach teologicznych. Już teraz mają być przygotowane dla tych zakładów odpowiednie rozkłady wykładów, by na najbliższy rok szkolny pilnie zostały dostarczone.

2) Również obowiązują postanowienie, nakazujące utworzenie w każdej diecezji Rady do spraw liturgicznych, aby pod kierownictwem Biskupa zajmowała się ona szerzeniem znajomości spraw liturgicznych i ich rozwojem. Jeżeli to będzie niekiedy wskazanym, może być ustanowiona jedna Rada dla kilku diecezji. Nadto w każdej diecezji ma być Rada Muzyki Kościelnej i Rada Sztuki Sakralnej. Dopuszczalne jest łączenie tych Rad w poszczególnych diecezjach.

3) Jest obowiązujące głoszenie homilii liturgicznej w dni niedzielne i świąteczne.

4) Zależnie od okoliczności dozwolone jest udzielanie Sakramentu Bierzmowania w czasie Mszy świętej, po odczytaniu Ewangelii i wygłoszeniu homilii.

5) Sakrament małżeństwa zazwyczaj udzielany jest podczas Mszy świętej, po odczytaniu Ewangelii i wygłoszeniu homilii.

Jeżeli zaś małżeństwo, którego obrzędy będą odnowione, zawierane jest poza Mszą świętą, należy zachować taki porządek: na początku tego obrzędu świętego, po krótkim przemówieniu, czytać należy w języku ojczystym Lekcję i Ewangelię ze Mszy pro sponsis, następnie błogosławi się związek małżeński według przepisów, podanych w rytuale.

6) Jakkolwiek nie jest jeszcze dokonane odnowienie modlitw brewiarzowych, mogą jednak już teraz ci, którzy nie są obowiązani do chórowego odmawiania brewiarza, na podstawie indultu Ojca Świętego, opuszczać Prymę, a z pozostałych Godzin Mniejszych wybrać i odmówić tę, która bardziej odpowiada porze dnia, przy opuszczeniu dwu pozostałych.

7) Co zaś dotyczy odmawiania brewiarza, to mogą Ordynariusze dyspensować od tego obowiązku swoich podwładnych, dla słusznej przyczyny w poszczególnych wypadkach, czy to całkowicie, czy też częściowo, albo też obowiązek ten zamieniać na inne pobożne ćwiczenia.

8) Członkowie jakichkolwiek Instytutów doskonałości, którzy na podstawie swoich przepisów odmawiają jakieś części brewiarza, lub też inne officium, na wzór brewiarza ułożone i należyście aprobowane, biorą udział w modlitwie publicznej Kościoła.

9) Gdy w poszczególnych wypadkach zachodziłaby potrzeba udzielenia przez Ordynariusza pozwolenia na używanie przekładu brewiarza na język nowożytny tym duchownym, dla których język łaciński jest poważną przeszkodą w należyтым odmawianiu brewiarza, to przekład taki ma być przez właściwą władzę kościelną terytorialną sporządzony i aprobowany, ten akt powyższej władzy powinien być przez Stolicę Apostolską, po myśli art. 36 § 3, należyście uznany i potwierdzony. Ten sposób postępowania ma być przestrzegany, ilekroć razy jakiś tekst łaciński przez odpowiednią władzę na język nowoczesny jest tłumaczony.

10) Gdy kierowanie sprawami liturgicznymi na mocy konstytucji w ustalonych granicach jest powierzone również właściwym zebraniom terytorialnym Biskupów, w sposób prawny ustanowiony, należy rozumieć przez to konferencje narodowe. W tych zebraniach oprócz Biskupów rezydencjalnych z prawa uczestniczą i głos mają również ci, o których mówi kanon 292 C. J. C.; również i Biskupi Koadiutorzy oraz Biskupi Pomocnicy mogą być na te zebrania wzywani.

Do wydawania dekretów przez te konferencje wymagana jest większość dwu trzecich głosów, oddanych w tajnym głosowaniu.

11) Wreszcie Motu Proprio zwraca uwagę, że kierowanie sprawami liturgii należy wyłącznie do władzy kościelnej, to znaczy do Stolicy Apostolskiej i zgodnie z przepisami prawa do Biskupa. Nikomu więc innemu, nawet kapłanowi, nie wolno w liturgii czegokolwiek dodawać, odejmować lub zmieniać.

Taka jest treść rozporządzenia wykonawczego, ujętego w Motu Proprio „Sacram Liturgiam” Pawła VI. Wynika z tych przepisów, że wszelkie inne części konstytucji soborowej o liturgii będą stopniowo wprowadzane w życie następnymi zarządzeniami w miarę, jak zostaną ukończone konieczne ku temu prace przygotowawcze. W obecnej chwili wykonaniu podlegają sprawy, wyliczone w powyższym Motu Proprio.

Została ustanowiona przez Ojca Świętego Komisja do wprowadzenia w życie konstytucji o liturgii, która będzie zajmować się dalszymi pracami, związanymi z wykonaniem soborowych postanowień, dotyczących liturgii świętej.

O wartości wszelkiego prawa decyduje mądre, oparte na słuszności i poczuciu sprawiedliwości, oraz na trafnym zarządzeniu jakimś potrzebom zbiorowym, uporządkowanie pewnych dziedzin ludzkiego życia społecznego. O skuteczności działania prawa decyduje nadto jeszcze i jego wykonanie, które zależy już całkowicie od ludzi podlegających prawu. Soborowa konstytucja o liturgii świętej została przyjęta z ogólnym uznaniem, jako dzieło dobre, otwierające szerokie perspektywy do ożywienia życia religijnego. Od nas teraz zależy, żeby wykonanie tego prawa było dokładne i pełne, a gdy o nas kapłanów chodzi, z całą gorliwością i zapalem spełnione. Przekonamy się po paru latach, że to dzieło Soboru będzie miało w swych skutkach bardzo wielkie znaczenie dla Kościoła katolickiego.

W swym punkcie 19 Konstytucja soborowa tak nas do tej pracy zachęca: „Duszpasterze niechaj gorliwie i cierpliwie starają się o liturgiczne wychowanie, oraz o czynny udział wiernych, wewnętrzny i zewnętrzny, odpowiedni do ich wieku, stanu, rodzaju życia i stopnia ich kultury religijnej, spełniając w ten sposób jeden z głównych obowiązków

ków wiernego szafarza Bożych tajemnic. W tej dziedzinie niech prowadzą swoją trzodę nie tylko słowem, lecz także przykładem”.

Jesteśmy przekonani, Drodzy Bracia Kapłani, że z całym zapalem i z pełną gorliwością pracę tę podejmiecie i pilnie ją spełnicie.

Tym Waszym dobrym zamierzeniom i trudom kapłańskim serdecznie błogosławimy.

Dan, w Oktawie Wielkiej Nocy, 2 kwietnia 1964 r.

Podpisali: Kardynał - Prymas,

Metropolicie, Arcybiskupi i Biskupi

Bp Andrzej Wronka, Wrocław

WPROWADZENIE W KONSTYTUCJĘ O LITURGII II SOBORU WATYKAŃSKIEGO

1. Dzień 4 grudnia 1963 roku pozostanie w dziejach wewnętrznego życia Kościoła datą historyczną. W tym bowiem dniu Papież Paweł VI na publicznej sesji II Soboru Watykańskiego ogłosił Konstytucję o Liturgii. Formuła ogłoszenia miała następujące brzmienie: *W imię Przenajświętszej i Nierozdzielnej Trójcy, Ojca i Syna i Ducha Świętego.*

Po tym akcie Paweł VI w przemówieniu na zakończenie II sesji II Soboru Watykańskiego nawiązał do faktu ogłoszenia Konstytucji o Liturgii, przedstawił jej rolę w życiu Kościoła i scharakteryzował ducha Konstytucji: *„jeden z przedmiotów dyskusji, pierwszy egzaminowany i także pierwszy w pewnym sensie przez swą wewnętrzną wartość i swoją wagę w życiu Kościoła, mianowicie liturgia, doprowadzony został do szczęśliwego końca i w dniu dzisiejszym został przez Nas uroczyście ogłoszony. Raduje się duch nasz z tego powodu. Widzimy w tym poszanowanie dla hierarchii wartości i obowiązków. Bóg na pierwszym miejscu, modlitwa to nasz pierwszy obowiązek, liturgia jest pierwszym źródłem życia Bożego, które jest nam dawane, pierwszą szkołą naszego życia duchownego, pierwszym słowem, które możemy dać ludowi chrześcijańskiemu, jednoczącemu swoją wiarę i modlitwę z naszą. Liturgia wreszcie jest zaproszeniem danym światu, aby rozwiązał swój niemy dotąd język i wzniosł błogosławioną i prawdziwą modlitwę oraz odczuł potęgę życia zawartą w tym fakcie, że może z nami opiewać chwałę Boga i nadzieje ludzi przez Chrystusa naszego Pana w Duchu Świętym. Nie możemy tu nie wspomnieć jaką czią wierni wschodniego Kościoła otaczają liturgię i jak starannie spełniają święte obrzędy; dla nich liturgia zawsze była szkołą prawdy i płomieniem miłości. Dobrze będzie, jeżeli z tego owocu naszego Soboru uczynimy skarb, który ma ożywiać i charakteryzować życie Kościoła. Kościół bowiem jest społecznością religijną, jest wspólnotą modlącą się, jest ludem,*